

**İDARE MERKEZİ**  
**ANKARA, İstanbul Caddesi**  
**Maarif Eminliği yanında**  
  
**İSTANBUL BÜROSU**  
*İstanbul, Ankara Caddesi*  
No — 87

# HAYAT

**Fiatı her yerde 15 kuruş**  
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası  
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)  
  
Abona ve ilan için İstanbul  
bürosuna muracaat edilir  
Yazı işlerinin mercii Ankara  
merkezidir

**Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!**

— NIETZSCHE—

**Cilt: V**

**Ankara, 18 Nisan, 1929**

**Sayı: 125**

Musahabe

## Edebiyatımızın Yolu

— Yunus Emre'nin çocuklarına —

15 nisan 1929 günü, edebiyat tarihimiz için adeta yeni bir merhale oldu...

Büyük millî şairimiz «Yunus Emre» nin hatırasını taziz için memleketin her bucağında ihtifaller tertip edilen bu 15 nisan gününün ehemmiyeti, sadece, altı asır evvel ölmüş bir büyük adamımıza karşı gösterdiğimiz hürmetten mi ileri geliyor? yoksa Yunus'un yeni bir şaheseri mi ele geçti? hayır... Bugünün asıl ehemmiyeti, bütün gençlik kendi ana diline, millî edebiyatına karşı duyduğu derin iştia- kı en canlı, en heyecanlı bir şekilde izhar etmesinde oldu. Türk gençliği, halka doğru gitmenin, halkın ruhunda yaşayan nihayetsiz güzellik menbalarını arayıp bulmanın, millî hayatı, millî harsi korumak için yegâne yol olduğunu, bu muazzam ihtifallerle açıkça gösterdi.

Türk edebiyatı asırlardan beri kâh Arap-Acem edebiyatları, kâh Avrupa edebiyatlarını taklit etti; diğer bir tabir ile kendi ruhunu o kalıplara dökmeğe çalıştı. Bu vadide eski yeni bir takım büyük san'atkârlar yetiştirmiş olduğumuzu haklı bir gurur ile iddia edebiliriz: «Nevai», «Füzuli», «Nedim», «Hamit» gibi...

Fakat gençlik bu büyük şairleri tazizden daha evvel, «Yunus Emre» gibi bir halk şairine, okumuşların asırlarca «sadece bir derviş», «ehemmiyetsiz bir ilâhici» addettikleri bu ilâhî san'at-kâra karşı meftunluğunu gösterdi. Çünkü «Yunus» ilâhilerini halkın öz dilile, ve tamamilen halk edebiyatından, halk zevkinden ilham alarak yazmış, ve böylece millî edebiyat ceryanının, edebiyatta halkçılığın en büyük mümessili olmuştur. «Milliyet» ceryanının bu şuurlu devrinde, «millî dil» ve «millî edebiyat» iştia- kı bütün ruhları doldurduğu bir sırada, gençliğin «Yunus» a karşı böyle bir hürmet göstermesi pek tabii değil midir?..

Şu son senelere kadar, «Yunus» un büyük bir şair olduğu kimsenin hatırına gelmemişti. Yalnız tekke adamları ona bir şair değil, daha ziyade bir mutasavvif sıfatile kıymet veriyorlardı. Okumuşların halk edebiyatına, halk şairlerine, halk zevkine karşı asırlardan beri besledikleri istihfaf ve istih- kardan «Yunus» ta kurtul- miyordu. Hatta bundan on oniki yıl evvel «Türk edebi- yatında ilk mutasavvifler» in

büyük bir kısmını «Yunus» a tahsis ederek ona «Büyük millî şair» unvanını verdi- ğim için, edebiyatçılarımızın bir çoğu bana gülmüşlerdi... Zaman, bu meselede kimin haklı olduğunu meydana koydu. «Yunus» un eski bir hayrani sıfatile, bu son ih- tifallerden duyduğum saa- deti anlatmağa muktedir değilim! millî şuurun inki- şaf etmediği «Kozmopolit» devirlerde, halk ile hiç alâ- kası olmıyan sözde «mü- nevver»lerin idrak edeme- diğini, bu günkü gençlik bütün ruhile duyuyor. «Millî şuur» un inkişafına bundan daha kuvvetli bir delil ola- bilir mi?.

Büyük bir emniyet ve memnuniyetle tekrar ediyorum: 15 nisan 1929 günü, edebiyat tarihimiz için yeni bir merhale olacak... Bu ihtifallerin genç san'atkâr ruhlarında uyandıracığı hey- can, bize yarının asıl millî şairini yaratacak... Temiz ve ilâhî Türkdilinin asıl şi- irini yaratarak bize hakikî Türk şiirinin zevkini tattı- racak bu «Yunus Emre çocukları» nı ben şimdiden selâmlıyorum.

**KÖPRÜLÜZADE M. FUAT**

# San'at Ve Tarihî Maddecilik

Bu ay içinde Fransa'da neşredilen kitaplardan birinin adı çok alâka vericidir: Tarihî maddeciliğin ışığında edebiyat - La litterature âla lumière du matérialisme historigue. » Marc İckovvicz isminde fransız olmıyan bir müellifin neşrettiği bu fransızca kitap bediiyatçıların âleminde yani bir ufuktur. Yetmiş sene evvel Karl Maks'ın iktisadî ve içtimâî hadiseler üzerinde yürüttüğü «tarihî maddecilik» düşünüşünün, güzellik sahası üzerinde şimdiye kadar olan tatbikatından haberdar değiliz. Müellif, Fransada böyle bir tecrübenin yapılmadığını mamâfi gazete ve mecmualardaki yazıların istisnası lâzım geldiğini bizzat söylüyor.

Muhtevasından vaz geçiniz, her şeyden evvel kitabın adı bir çok münakaşaları ve itirazları uyandıracak mahiyeti haizdir: edebiyatın tarihinin maddecilikle ne gibi bir bağı olabilir? müellifin nakleylediği kelimelerle mefkûre sahasının şaşaasını söndürmek, asıl san'atın arzularını, ruyalarını aşağılaştırmak nasıl kabul edilir?

Esasen her yeni fikir hareketi menfi bir ruh haleti uyandırır. Fikir tarihinde bundan daha tabîî hiç bir şey olamaz. Onun içindir ki müellifin mukaddemede işaret ettiği itirazlar tabiidir.

Marc İckovvicz, maksadının hiç

bir zaman böyle bir şey olmadığını söylüyor: «mekûreyi her hangi bir düşüncenin dar çerçevesi içine koyacak değiliz. Mefkûrenin insaniyetin yürüyüşündeki ehemmiyetini inkâr etmiyoruz.

Hakikat şu ki en ulvî bir fikir, maddenin tayin eylediği dımağdan fıskırmakta. En güzel çiçek topraktan çıkmıyor mu? zirvesi mefkûre olan san'at, şeniyetin sağlam temeli üzerinde yükselir, zihni beşerin en yüksek tezahürlerinin kökü iktisadî ve içtimâî hayattadır.»

Marksizm'in bedîî hayata tatbikinden başka hiç bir şey olmayan bu fikri burada münakaşa edecek değiliz. Biz burada sadece bir kitabiyat havadisi vermek istiyoruz. Bu itibarla da söyleyeceklerimiz kitabın hududu içinde kalacaktır.

Karl Maks'ın usulünü ortaya atmasından bu güne kadar geçen 60 - 70 yıl içinde bir çok münakaşalar muhakemeler, telifler oldu, bir çok cemiyet hadiselerine «tarihî maddecilik» tatbik edildi, fakat henüz (Fikriyat — Idéologie) sahasına nedense yaklaştırılmadı. Müellif, bu halin «tarihî maddecilik» aleydarlarına kuvvet verdiğini kaydediyor:

Aleydarlar zannediyorlar ki Marksizm, bir kısım hadiselerle

tatbik edilemez. Hususiyle san'at üzerinde yürütülemez. Fransız müelliflerinden H. Sée bu aleyhdar ceryanlara tercüman olan (Matérialisme historique — tarihî maddecilik) atlı eserinde diyordu ki:

«Mefkûre istediği yerde mevcuttur. Sakespear'in dehasını Elizabet devrinin iktisadî inkişafına borçlu değiliz. Keza Molyer ile Rasini o zamanki sarayın şaşaası doğurmamıştır. S - 92»

Buna benzeyen fikirler, son elli sene içinde pek çoktur, ve felsefî ilimler üzerinde Marksizm tecrübeleri yapıldıkça bu fikirler gitgide hararetleniyor. Kendisinden bahsettiğimiz müellif te bu tecrübelerden birini yapmaktadır.

(Tarihî maddeciliğin ışığında edebiyat) sahibi eserini iki kısma ayırmıştır: Birinci kısımda şimdiye kadar bediiyata tatbik edilen usuller tetkik ediliyor, ikinci kısımda ise Marksizm bakışından roman, temaşa, şiir yoklanmakta ve en sonra aynı hedeften (edebî yaratış)ın mekanizmesi tahlil olunmaktadır.

Müellif birinci kısımda kitabının ismine nazaran fazla hudut haricine çıkmış görünüyor. Bizzat bu noktayı muterif olan Marc İckovviz san'atı yeni ve sağlam bir esas üzerine koyan Marksizmden evvelki usullerin mahiyetini bilmek, hudut harici olsa bile

faydalıdır; eski usullerin renklerini bilmek mecburiyetindeyiz ki yeni usulün mahiyetini daha iyi anlayalım, diyor.

\* \*

Müellif birinci kısma küçük bir methal ile giriyor. Bu methalde bediiyat tarihine kuş bakışı bir nazar var; bu nazar arasında (Bediiyat - esthetique) ile (san'at ilmi - Science de l'art) ın farklarını görüyoruz: müellife göre bediiyat' münhasıran bedî olan duyguları tetkik etmektedir, meselâ dinî, vatanî, cinsî arzularla müşterek olan san'at eserleri, onu o kadar alâkadar etmez. Hâlbuki gayrı bedî unsurlar da bedî unsurlar kadar ehemmiyeti haizdir; san'at ilmi san'at eserlerini toptan alır ve olduğu gibi yoklar.

Müellif (Bediiyat) ile (san'at ilmi) arasında ikinci bir fark daha kaydediyor: bediiyat, bedî hissi tetkik için kendi başına kâfidir, fakat san'at ilmi, bedî hayatı tetkik ederken bütün ilimlere baş vurmak zaruretindedir: san'at eserinin ferdî menşesinde ve san'atkarın ruhî mekanizmesini tahlilde ruhiyat, san'at eserinin içtimaî sebeplerinde ve onu doğuran mâşerî heyecanı anlatışta içtimaiyat onun yardımcılarıdır.

(Bediiyat) ve (san'at ilmi) tabirleri arasında gösterdiği bu fark müellifin indî telâkkisine istinat ediyor: tabirlerin ehemmiyetini ortadan kaldırırsanız (Bediiyat)ada ilim telâkkisini aşılayabiliriz. Biraz şahsî olan, bu kelime tefrikine işaret ettikten sonra methâldeki ana çizgileri yoklayalım.

San'at sahasına şimdiye kadar dört usul hâkim oldu: idealist, sosyolojik, Freudien, Marksist.

Bu usuller arasında bir kronoloji tesisi imkânsızdır. Meselâ XIX uncu asrın ilk nısfında idealist usûl hâkim ise aynı asırda rahip de Büs gibi içtimaî usulü kullananlar da var.

Asrın ikinci nısfında içtimaiyat usulü mühim gibi görünüyorsa da Schopenhauer' Consin, Joufroy... gibi idealiste bediiyatçılara tesadüf ediyoruz. Bu gün içtimaiyat usulü Marks ve Freud usulleri yanında soluk gibi görünüyorsa da hakimiyetleri tamamen yok değildir. Marc İckovritz (Bediiyat) tan ayırdığı (san'at ilmi) tabiri üzerinde bir lâhze duruyor: her hâlde bediiyat kâfi değildir. 'Taine'in (san'at felsefesi) tabiri ise müphemdir, sarahatten mahrumdur.

Hennequin'in (esto- psikoloji: Estho-psychologie) si ise anlaşılmaz, en iyisi (san'at ilmi) dir. Bu yeni ilim yâni sanai ilmi, ötedenberi mevcut olan iki menbadan istifade edecektir: «bir sanat eseri karşısında bulunduğumuz ve ilmî bakımdan bu eseri yoklamak istediğimiz zaman önümüzde iki ayrı yolun uzandığını görürüz. Bir taraftan eğer bu bir heykel ise tasvir, bir şiir ise muhtevasının esasını arz edebiliriz.

Böylece bir nakil ve hikâye yapıyoruz, tamamen haricî olan bu gibi tasvirlerin yekûnu san'at tarihini teşkil etmektedir.

Diğer taraftan bu eserin içini yoklayabiliriz. Yâni ferdî ve ya içtimaî menşelerini neden ibaret olduğunu, yaratıcılarını hangi fikrin sevk eylediğini, manasını ve içtimaî muhit ile alâkasının, halk üzerindeki tesirinin ne olduğunu araştırırız.

Böyle bir izah, «san'at tenkidi» yapıyoruz demektir. Bu iki yol bizi aynı hedefe götürür ve birleşerek, karışarak «san'at ilmi» ne müncer olur. San'at tarihi ve san'at tenkidi, ilmimiz için iki koldur: birincisi bize vakıayı verir, hâlbuki ikincisi esas hedef edinir. Birincisi tamamen haricî, hâlbuki ikincisi tamamen batınîdir. Böylece san'at ilmi iki cepheye maliktir: tasviri, izahı.»

\* \*

Marc İckovvitz'in fikirlerinde dikkate değer bir orijinalite yoktur. Teklif ettiği (san'at ilmi) tabirini benimsemesi ne derece doğrudur bilemiyoruz. Estetiğin münhasıran bedî duygularla uğraşacağını kabul etsek bile geri kalan san'at meseleleri için (san'at ilmi) isimli ayrı bir ilmin mübeşşirliği her hâlde (tarihî maddecilik ışığında edebiyat) müellifine düşmüyor. Alman bediiyatçılarından (Gross) da ve Fransız bediiyatçılarından (Basch) da gayet sarîh olarak bir (san'at ilmi) fikri vardır. Gras'un Fransızcaya tercüme edilen (san'atın başlangıçları - Les debuts de l'art) ile Basch'ın yazılarında aynı tabiri görüyoruz. Eserin ilkin görülen tarafı içtimaî hadiseleri tetkik eden «Marksizm» gibi yeni bir usulün edebiyata tatbikidir. Müellifin bu hususta düşündüklerinden yeni bir kalem tecrübesi olmak itibarıyla bahsetmek fikrindeyiz.

ZİYAETTİN FAHRİ